

Den 7. november 1979.N O T A Ttil brug for udenrigsministeren

TNF-modernisering/våbenkontrol

1. På et møde mellem NATO's stats- og regeringschefer i maj 1977 i London blev det besluttet at lade forsvarsministrene udarbejde et langtidsprogram vedrørende Alliancens forsvarsbehov i 1980'erne. Baggrunden var en stigende uligevægt - i Vestens disfavør - i den militære balance mellem Øst og Vest. Blandt andet skulle forsvarsministrene undersøge behovet for gennem en modernisering af NATO's taktiske atomstyrker (TNF) i Vesteuropa at imødegå den stærkt øgede sovjetiske styrkeopbygning på netop dette område.

Dette arbejde blev overdraget den Nukleare Planlægningsgruppe (NPG), der til dette formål nedsatte en særlig arbejdsgruppe, den såkaldte "High Level Group", bestående af repræsentanter for de deltagende landes forsvars- og udenrigsministerier.

Blandt andet med stærk støtte fra dansk side blev der senere nedsat en parallel arbejdsgruppe, den såkaldte "Special Group", med representation især fra landenes udenrigsministerier, der skulle overveje gennem våbenkontrollforhandlinger med Sovjetunionen at søge hidført en begrænsning af Warszawapagtens TNF-styrker.

0292

De militære overvejelser har især koncentreret sig om NATO's behov for længererækkende TNF-våben, d.v.s. sådanne, som fra Vesteuropa kan nå ind i Sovjetunionen, idet NATO specielt på dette felt er sakket bagud for Warszawapagten. Dette skyldes to forhold. For det første, at NATO's længererækkende atomstyrker i Vesteuropa er ved at blive forældet, dels på grund af systemernes alder, dels på grund af forbedringer i det sovjetiske luftforsvar. Det andet - og det alvorligste - er, at Sovjetunionen i de senere år har moderniseret sine egne længererækkende atomstyrker i et sådant omfang, at balancen er under stadig forværring til ugunst for NATO. Denne situation skal yderligere ses på baggrund af den ligevægt, som i kraft af SALT II-aftalen er blevet etableret mellem USA og Sovjetunionen for så vidt angår de to supermagters strategiske atomvåben og på baggrund af Sovjetunionens konventionelle overlegenhed i Europa.

Til illustration af den sovjetiske TNF-opbygning skal jeg især nævne de sovjetiske SS 20-raketter, der er et højtudviklet, mobilt atomvåben forsynet med flere sprænghoveder, og Backfire-flyet, som giver Sovjetunionen en meget afgørende overvægt på TNF-området. I dag er forholdet således det, at Sovjetunionen råder over ca. 900 landbaserede langtrækkende fly og raketter, hvor NATO kun har 226 langtrækkende fly (de amerikanske Poseidon-raketter, som er deployeret til Vesteuropa, begrænses af det loft, som er etableret med SALT II-aftalen).

Selvom det måske mere er forsvarsministerens område, vil jeg endvidere pege på, at der med den foreslåede modernisering af NATO's TNF ikke vil ske nogen sænkning af NATO's atomtærskel. Moderniseringen skal først og fremmest tjene det formål at forstærke afskrækkelsen og dermed troværdigheden af NATO's strategi, der er indeholdt i "Det fleksible gensvar". Der er således ikke tale om gennem en modernisering at kunne matche Sovjetunionen system for system eller sprænghoved for sprænghoved.

2. Resultatet af drøftelserne i de to ekspertgrupper er nu blevet sammenarbejdet i et dokument, som for tiden er genstand for nærmere overvejelse i NATO. Dokumentet indeholder en sammenfatning af rationale bag og forslag til de samtidige beslutninger vedrørende TNF-modernisering og våbenkontrollforhandlinger, som udenrigs- og forsvarsministrene (alle NATO's medlemslande minus Frankrig) skal tage stilling til på et fællesmøde den 12. december i forbindelse med de ordinære NATO-ministermøder.

På det militære område er der som formentlig bekendt lagt op til en beslutning om at erstatte 572 af de nuværende taktiske atomvåben med et tilsvarende antal langtrækkende raketter (Pershing II og krydsermissiler), der dog først vil kunne deployeres om 3-4 år. De forudsatte stationeringslande er: Tyskland, Italien, Holland, Belgien og Storbritannien.

0294

På våbenkontrollområdet sigtes der imod et udepil, hvorefter NATO samtidig skal foreslå Sovjetunionen at indlede forhand-

linger mellem USA og Sovjetunionen om en begrænsning (reduktion) af både Warszawapagtens og NATO's TNF-systemer. Fra amerikansk side har man i denne forbindelse stillet forslag om en yderligere reduktion af NATO's eksisterende taktiske atomvåben i Vesteuropa.

3. Det var USA, som på det nævnte møde i London gjorde sig til talsmand for en modernisering af NATO's TNF. Heri ligger ikke noget overraskende, da det jo i første række er USA, der er i besiddelse af oplysninger om Warszawapagtens militære formåen (bl.a. på grund af satellitfotograferingen), og det ydermere er USA, der i kraft af sine atomstyrker bærer hovedansvaret for NATO-forsvaret. Selv om USA i givet fald må og er indstillet på at bære så langt hovedparten af den økonomiske byrde, d.v.s. produktionsomkostningerne, er det tillige for den amerikanske administration af stor betydning, at alle de allierede gennem det fælles infrastrukturprogram bidrager til at afholde installationsomkostningerne (For Danmarks vedkommende vil dette i givet fald beløbe sig til ca. 40 mill.kr.)

For så vidt angår Forbundsrepublikken har Helmut Schmidt allerede i efteråret 1977 i en tale i London slået til lyd for, at NATO tog skridt til at tilvejebringe et afbalanceret svar på den sovjetiske TNF-opbygning. Forbundsregeringens støtte til moderniseringsplanerne er fornylig blevet officielt bekræftet af forbundskansleren, efter at hele spørgsmålet har været genstand for meget grundige drøftelser i forbundsdagen og i regeringen (med deltagelse

af de to regeringspartiers gruppeformænd). Spørgsmålet har været af særlig følsom karakter for Forbundsrepublikken på grund af regeringens ønske om ikke at foretage sig noget, som ville kunne komme på tværs af Østpolitikken. Fra tysk side har man af samme grund stærkt betonet nødvendigheden af en fælles alliancebeslutning og af, at flere lande end Tyskland skulle være rede til at stationere de nye våben.

Storbritanniens regering har gennem længere tid ladet forstå, at man er rede til at deltage i moderniseringsprogrammet, og såvel Italien som Belgien synes i princippet at være rede til at støtte moderniseringstanken. De to lande understreger dog, at der ikke er truffet en endelig regeringsbeslutning.

I Norge har spørgsmålet netop været taget op til behandling i forbindelse med den udenrigspolitiske debat i Stortinget. Forløbet af den norske debat viste, at der i en eventuel afstemningssituation ville kunne mønstres et klart flertal for en moderniseringsbeslutning. Situationen i Norge er måske særlig interessant, idet norsk og dansk atompolitik som bekendt er af samme karakter, og de to lande er ikke tiltænkt nogen rolle som stationeringsland. Begge lande har lagt megen vægt på våbenkontrolproblematikken og har i øvrigt i hele den forberedende fase holdt nær kontakt med hinanden.

Situationen i Holland er fortsat uafklaret. Medens det ene

regeringsparti, de liberale (VVD), er parat til at støtte en moderniseringsbeslutning, synes det vanskeligt på indværende tidspunkt at beskrive holdningen i det andet regeringsparti, det kristeligdemokratiske (CDA). I dette parti tillægges religiøst inspirerede og etiske synspunkter stor betydning også i internationale anliggender. Partiet besætter statsministerposten og forsvarsministerposten, og begge disse ministre samt udenrigsministeren, der tilhører det liberale parti, menes at være positivt stemt over for en moderniseringsbeslutning. Inden for Arbejderpartiet, der er det stærke oppositionsparti, er der ikke en enig holdning. Flertallet i partiet vil formentlig gå ind for først at prøve en forhandling og derefter, hvis disse forhandlinger viser sig resultatløse, da at gå ind for en moderniseringsbeslutning. Bl.a./den tidligere udenrigsminister/ ^{skal} (van der Stoel) efter et nyligt sonderingsbesøg i Moskva ~~XXXX~~ gå ind for en moderniseringsbeslutning. Efter det foreliggende synes den hollandske regering først at ville søge Parlamentets endelige tilslutning, efter at sagen er blevet afgjort på NATO-ministerrådet. Den interne debat i Holland og overvejelserne i regeringen vil dog blive fortsat lige til dette tidspunkt.

4. Med udgangspunkt i Socialdemokratiets traditionelt stærke understregning af afspending og nedrustning, bl.a. undgåelsen af et fortsat rustningskapløb ville det være nærliggende for regeringen at overveje en udsættelse af NATO's TNF-modernisering og først forsøge at nå til en våbenkontrolaftale med Sovjetunionen.

0297

Efter nærmere at have sat mig ind i de overvejelser, som allerede

rede er gjort i den retning, må vi imidlertid erkende, at denne vej ikke er realistisk. Blandt andet ville Sovjetunionen så kunne trække forhandlingerne i langdrag og samtidig fortsætte sin TNF-modernisering. Det er da også interessant, at præsident Brezhnev i sin Berlin-tale og i brevet til statsministeren ikke vender sig imod selve TNF-beslutningen, men imod deployeringen af de nye våben, hvilket som nævnt ligger 3-4 år ude i fremtiden. Dette giver en rimelig tid til at efterprøve Sovjetunionens forhandlingsvilje.

... den indledende
Regeringen har derfor ~~ud over at fastholde den hidtidige~~
indstillet *indledende* *...*
~~atompolitik - valgt at koncentrere sine anstrengelser om for~~
at gøre NATO's våbenkontroludspil så konkret som muligt.
~~Dette vil bl.a. ske ved en indsats forud for NATO-minister-~~
medet i december } ~~for at få~~ fastslået

at forhandlinger med Sovjetunionen skal indledes snarest muligt efter NATO-mødet i december og uanset om SALT II-aftalen er blevet ratificeret,

at konkrete resultater af disse forhandlinger skal føre til en reduktion af det antal nye våben, som NATO til sin tid skal deployere,

at der parallelt med de amerikansk/sovjetiske forhandlinger skal finde intensive konsultationer sted i NATO mellem USA og de allierede og

... den indledende
at NATO samtidig med beslutningen i december skal tilbyde

en væsentlig reduktion af de eksisterende (7000) taktiske atomvåben i Vesteuropa (dette har USA netop stillet forslag om).

~~Under mit besøg i Oslo aftale jeg med udenrigsminister~~
Frydenlund, at Danmark og Norge ^{skulle} sammen ~~vil~~ ^{at} forfølge denne ^{linje}
kurs, hvilket jeg ligeledes vil gøre under mine forestående besøg i Bonn, London og Washington.

Den politiske afdeling, den 7. november 1979.

P.D